

Володимир
Даниленко

ДАЛЕКИЙ ГОЛОС
САКСОФОНА

[Електронна бібліотека української літератури](#)

Володимир Даниленко, „Далекий голос саксофона, ”2004.

Набір: Володимир Даниленко.

Електронне форматування: Максим Тарнавський

Друковане видання: Володимир Даниленко, „Далекий голос саксофона”, *Кур'єр Кривбасу*, 2004, травень, ч. 174, стор. 37—44.

Цей твір поміщено в електронній бібліотеці за дозволом автора.

Далекий голос саксофона*

Над Біличим Полем тремтіли холодні зорі, коли Сергій Довгаль засунув руки в кишені плаща і тихенько свиснув до білого пса, що злякано підібгав хвоста і відбіг від бака зі сміттям. Він сів у маршрутне таксі, доїхав до Петрівки, спустився під землю і зупинився на платформі біля високої світлокосої жінки. Людей у метро було небагато. Під землею наростав гуркіт поїзда. Підземне повітря підхопило довге волосся жінки, яке вдарило Довгаль в обличчя, і він відчув, як по його тілу пробіг електричний струм. Здригнувся і подивився на жінку, що посміхнулася, притримуючи волосся рукою. Вони зайшли до вагона, електропоїзд різко рушив, жінка скрикнула і вчепилася йому в руку.

— Вибачте, — сказала тихо.

Довгаль відчував, як блукає в ньому її струм і як хвилює ця самотня дорого одягнена жінка в пізньому метро, і вони проговорили до Поштової площі, а потім вийшли з-під землі і пішли в глибину Подолу. Над горою здіймалася освітлена Андріївська церква, схожа на кремовий торт. У квітниках тьмяніли пом'яки, ніби великі поснули джмелі. У казино світилися вікна. Біля нічних клубів зупинялися лімузини, клацали дверцята і звідти вилузувались довгоногі жінки. Довгаль прислухався. Десь далеко, певно, в нічному клубі звучав саксофон. Жінка стрепенулась і виклично подивилась на нього.

— Це не буде грубо, якщо я запрошу вас на келих вина? — запропонував чоловік.

Вони зайшли в бар “З ранку до ночі” навпроти „Перкомбанку” і замовили виноград і по склянці вина.

— Як вас звати? — поцікавився він. — Ми з вами так і не познайомилися.

— Це не має значення, — посміхнулася жінка. — Краще я для вас буду незнайомкою.

Вони ще замовили вина, а потім вийшли і пішли Подолом. Десь біля Щекавиці лунав голос саксофона. Довгаль ледь вловлював його лоскітливий охриплий звук, наче голос застудженого чоловіка. Від присадкуватої церкви Богородиці Пирогощої, схожої на штучного зуба, зробленого невправним дантистом, вони пішли Чорною Гряззю. Зайшли у прохідний двір і зупинилися біля старого триповерхового будинку.

— Ось ми й прийшли, — мовила вона. — Це мій будинок.

Він підняв голову і подивився на обшарпаний будинок.

— Дякую вам за вечір, — потиснула йому руку.

Він припав до її губ, аж вона задихнулася, вириваючись із його обіймів. Жінка потягла його сходами із старовинними залізними поручнями на третій поверх, швидко дістала з сумочки ключі, відчинила двері, ключі впали і дзенькнули на сходах, а чоловік підняв, підхопив її на руки і заніс у великий коридор із високою стелею. Жінка вивільнилася з його рук і навпомацки потягнула довгим коридором у велику кімнату, де увімкнула нічника.

Вони попадали у велике двоспальне ліжко з темним дерев'яним різьбленням, здираючи одне з одного одяг, і плуталися в гудзиках і гапליках, доки в тьмяному світлі нічника побачив, як зблиснуло її голе тіло, наче лезо ножа, і тоді налетів, підминаючи її під себе, охоплений тремом. Пульсуючими потоками по тілу пробіг струм, і він весь

здерев'янів і слухав, як клекоче у ньому її енергія, як вибухає, а потім гасне і знову піднімається все вище, вище, а вона здригається й стогне.

І тоді все стихло, і вони замовкли, припишкли, обм'якли і мокрі від поту. Спустошено лежали на зім'ятих простирадлах і дивилися, як у їхню кімнату зазирає більматий місяць.

— Мені здається, що ти — подарунок ночі.

— Тебе вибрала не ніч і не підземна станція, тебе вибрала я, — загадково посмінулася вона, — але все добре колись закінчується. Тобі пора.

Довгаль спробував її обняти, та жінка випручалася з обіймів і почала поспішливо випихати його з помешкання. Розгублено застібнув плаща і звів коміра. За спиною клацнув дверний замок, залягла тиша, і він повільно пішов Подолом. Була за десять перша. У нічній тиші він знову почув хрипуватий голос саксофона. Далекий приглушений звук, ніби великий нічний джміль, лунав десь на Верхньому Валю. У нічному небі плавав місяць, схожий на чиесь вирване око. Він подумав, що це затемнення. Місяць нагадував намальовану на темному тлі золоту монету, на яку з кінчика пензля крапнула червона й синя акварель. Було таке відчуття, наче він присутній при скоєнні якогось бруталного злочину. Це відчуття давав місяць і безшелесність дерев, і даленіючий голос саксофона, що губився над нічним містом. Сергій Довгаль відчував, як розтікається по ньому млість, нагадуючи про свіжі цілунки, гарячий шепіт і спрагли руки. Йому не хотілося їхати додому, щось тримало його на цій нічній вулиці. Він самотньо блукав містом, доки біля крамнички “Жіноча спокуса” не побачив чоловіка й жінку. Чоловік був високий, у капелюсі. Він ішов із світлокосою жінкою, в якій Довгаль упізнав незнайомку, яка вигнала його з дому. “Це, напевно, її коханець, — подумав він, — бо з чоловіком вона вже б спала, а не блукала нічним містом”.

Він ішов за ними назирці і набрякав ревнощами й бажанням зіпсувати їхню нічну ідилію. Біля бару “З ранку до ночі” вони зупинились, чоловік відчинив двері і вони зникли за дверима. А через якийсь час туди зайшов і Довгаль, сів у кутку й замовив деруни з сметаною, гарячий шоколад і склянку вина.

Чоловік із жінкою випили вина, трохи посиділи, і тоді жінка щось сказала чоловіку, той розрахувався і вони вийшли. А трохи згодом вийшов і Довгаль. Ніч була густою, із смоляним відливом. На горі, схожий на кутній зуб ящура, стирчав освітлений будинок Міністерства закордонних справ у стилі сталінського класицизму. Від ресторану “Корсар” відчалив автомобіль кольору мокрого асфальту. Жінка вела чоловіка до свого будинку на Чорній Грязі. “Вона повія, — подумав Довгаль. — Але ж чому тоді не взяла з мене гроші?”

Побачив, як у її вікнах на третьому поверсі загорілося верхнє світло, а потім нічник і зачаровано стежив за тьмяно освітленим вікном, відчуваючи, як його отруюють ревність і злість. Десь далеко чувся саксофон. “Дивно, — подумав Довгаль, — здається, що саксофон грає не в нічному клубі, а десь на вулиці, в різних кутках Подолу”.

Так пройшло з годину, а, може, менше. І тоді почув якийсь шум чи шарудіння. Йому навіть здавалося, що десь сердито закричала жінка, та двері прочинилися і з будинку вийшов чоловік, застібаючи на ходу плаща. Постояв, закурив сигарету і, весело насвистуючи, пішов Притисько-Микільською вулицею, якою завжди дули холодні вітри.

Але недалеко від Фролівського монастиря із тіні вийшло двоє чоловіків і, певно, попросили в нього закурити, бо чоловік поліз у кишеню плаща, і відразу його вдарили у живіт раз і вдруге. Чоловік скрикнув, скорцюбився і осів, а ті двоє витягли з його внутрішньої кишені гаманця і зникли. Довгаль підбіг до чоловіка. Він сидів, обпершись об залізну браму з великим ліхтарем біля заграбованого одноповерхового будинку. Та допомогти чоловіку він уже нічим не міг, той тримався за живота, його руки були в крові, він важко дихав і помирав. Довгаль швидко пішов вулицею. Страх гнав його нічним містом. Упіймав таксі і назвав адресу. Йому хотілося негайно втекти з нічного Подолу. Примостившись біля водія, полегшено зітхнув і подивився в підсвічене електричним сьайвом нічне небо, де висів витрішкуватий місяць у синьо-червоній пливці.

Коли повертали на Набережну, в них влетіла срібляста машина. І тільки вправність таксиста, який миттєво зреагував, врятувала їх від смерті. Задні дверцята були вдушені в салон. Вони вискочили з таксистом із машини, а з сріблястого авто вийшло четверо п'яних молодих чоловіків, які звалили водія таксі й почали бити ногами. Довгаль намагався їх вгомонити, та міцний кулак відкинув його від клубка тіл, що вчепились у таксиста. Четверо п'яних чоловіків не звертали на нього уваги і продовжували бити водія. Довгаль відчував, як пашить від удару щока. Швидко зайшов за будинок і йшов довго, доки не побачив залиту електричним світлом вулицю, тоді дістав мобільного телефона і набрав міліцію. Трубку довго не брали, а потім байдужий жіночий голос запитав його, що трапилося, адресу, місце події і сказав, що патрульна машина зараз буде на місці.

Сергій Довгаль підняв голову і побачив, що він знову стоїть біля бару “З ранку до ночі”. “Треба трохи оговтатись”, — подумав, утрете заходячи в бар. Замовив склянку кримського вина і смородиновий сік, надпив і незчувся, як задрімав. А коли розплющив очі, то недалеко від себе побачив ту саму незнайомку з якимсь чоловіком, що тримав її за руку й п'яно освідчувався в коханні. “Щось у цьому є”, — подумав Довгаль. А жінка кокетливо хитнула головою і голосно сказала, що їй уже пора. Чоловік розрахувався, вони підвелися і вийшли з бару. Довгаль здогадувався, що між тим, що він був у ліжку цієї жінки, зарізаним чоловіком і аварією, з якої він ледь вискочив живий, існує якийсь зв'язок, тільки не знав, який.

На Контрактовій площі чоловік вхопив жінку і почав її цілувати, а потім крутити на руках, і вона голосно й дзвінко сміялася. А потім обняв жінку і вони повільно пішли до Чорної Грязі. Довгаль бачив, як у її вікнах, на третьому поверсі старого будинку, загорілося верхнє світло, нічник і запала тиша. Тільки десь далеко за Боричевим током, даленіючи, танув голос саксофона. Він закурив і став чекати. Щось підказувало йому, що додому їхати не можна, треба тут дочекатися ранку. Чекати довелося більше години. І він знову почув роздратований жіночий голос і побачив чоловіка, що на ходу застібав куртку. Чоловік був веселий і напідпитку. Довгаль здогадувався, що йому треба йти за ним. Чоловік спочатку йшов бадьоро, але згодом почав зупинятись, розстібнув куртку, нагнувся. Сергію Довгалю здавалося, що він просто перепив і, мабуть, його нудить. А коли чоловік дійшов до скверика, то сів на лавочці, відкинувся на спинку, витягнув довгі ноги, холоші його штанів закотилися і він важко дихав.

— Вам погано? — запитав чоловіка.

Але той нічого не відповів, тільки важко дихав і втупивсь у нічне небо, над яким мерехтіло тьмяне світло великого міста. Довгаль дістав мобільного телефона і викликав швидко допомогу. Він бачив, як під'їхала карета швидкої допомоги і з неї вийшло троє чоловіків у білих халатах. Вони перевірили пульс чоловіка на лавочці, поклали на ноші, занесли в машину, і, блимаючи мигалкою, карета швидкої допомоги поїхала нічним містом.

Сергій Довгаль відчував, що йому потрібна допомога, інакше не впевнений, чи доживе до ранку. Набрал номера свого давнього друга Миколу Подоляна і слухав, як нічний ефір пронизують довгі гудки. Нарешті в телефоні почувся сонний голос.

— Це я, — сказав Довгаль, — вибач, що серед ночі. Ти маєш мені допомогти. Здається, я влип.

— Ти де? — запитав Подолян.

— Візьми свою машину і приїжджай. Я буду в барі “З ранку до ночі”, на Подолі.

І вчетверте зайшов у той самий бар і замовив міцну каву й м'ятний лікер. А згодом у бар зайшла незнайомка і сіла скраю, біля дверей. Довгаль пив лікер і спостерігав, що буде далі. Жінка замовила вино, і ця її самотність була викличною, бо через деякий час до неї підсів здоровий голомозий чоловік з чутливими м'ясистими губами. Чоловік замовив вино, фрукти, морозиво, вони говорили між собою, жінка дивилась йому в очі і щось глузливо говорила.

Через деякий час у бар зайшов Микола Подолян, сів біля Довгаля і замовив каву й пачку сигарет.

— Розкажуй, — надпив каву, затагуєчись сигаретним димом.

І Довгаль розповів йому історію про підземний вітер і волосся незнайомої жінки, яка всю ніч водить у свій дім чоловіків, а потім вони гинуть або потрапляють у халепу.

Коли він закінчував свою розповідь, жінка з чоловіком вже виходили з бару. Чоловік посадив її у своє авто, і вони поїхали по Сагайдачного, а за ними рушили в машині Довгаль і Подолян. На Чорній Грязі голомозий чоловік заїхав у прохідний двір і зупинив автомобіля біля знайомого старого будинку. Подолян із Довгалем зачекали, доки чоловік з жінкою зайшли до її помешкання, де засвітилося верхнє світло, а потім нічник, заїхали в двір, причаїлися в темному закутку, заглушили мотора, вимкнули світло і стали чекати.

За годину, а може, трохи більше вони побачили, як у двір зайшло двоє дебелих чоловіків, і один із них голосно сказав:

— Здається, це його автомобіль. Це ж його номер?

Саме почувся шум і з під'їзду вийшов голомозий чоловік у розстібнутій шкіряній куртці. Він сів у своє авто, завів мотора, але не встиг рушити, бо один із чоловіків підійшов до автомобіля і в прочинене вікно зробив три постріли. Біля монастиря завалував приблудний собака. Чоловіки швидко зникли.

— Тікаймо! — вигукнув Довгаль.

Вони виїхали з темного двора і помчали до Житнього ринку. Машина піднімалася вгору. Почав іти дощ, дорога ставала слизькою. Назустріч їм на великій швидкості вискочив “мерседес”, і вони ледь ухилилися від удару. Біля греко-католицької церкви, недалеко від Львівської площі, Подолян зупинив машину, дістав цигарку і закурив.

— Ти не просто влип у цій Чорній Грязі, — зтягнувся димом і глянув на Довгаль, — а добре влип. І я не впевнений, що ми благополучно доберемося додому.

— Ллє, як із відра, — сказав Довгаль.

— Нам би дотягнуть до світанку, — випустив носом дим Подолян. — Зачекаємо біля церкви, доки стихне дощ. Тут безпечніше, — глибоко зтягнувся і глянув на сіре небо. — На початку дев’яностих років, — почав свою розповідь Микола Подолян, — в одному з київських джаз-клубів на Либідській був дуже популярний саксофоніст. Його звали Денис Голосій. Його завжди чекала одна й та ж публіка, коли він прикладав до губ мундштука свого сяючого саксофона, заплющував очі, надував щоки і, перебираючи клавіші, видував такі імпровізації, від яких у всіх збурювалася кров. Музикантом він був неперевершеним. Саксофона, мабуть, поклав йому в колиску сам Господь.

У ті роки часто з’являлись шалені гроші. Це зараз люди стали скупіші, а на початку дев’яностих у нічних клубах просиджували кругленькі суми. Тоді в джаз-клубах було чимало добрих саксофоністів, які вже або повийжджали, або повмирили, — Подолян зтягнувся і глянув у сіре дощове небо. — І ось одного вечора в джаз-клубі з’явився чоловік із багато одягнутою жінкою. Певно, вони прийшли туди вперше, щоб послухати Дениса Голосія. І він виправдав їхні сподівання. У той вечір його сакс звучав божественно. Всі просто чманіли від звукових каскадів саксофона, гуркітливий баритон якого то потужно проривався з-під землі, то важкою куріпкою випурхував у височінь і розчинявся у сферах, зливаючись із хором ангелів. Це була фантастична музика і фантастична джаз-тусівка з вишуканою публікою, якій міг позаздрити навіть блюз-клуб “Баді Гай” з його неперевершеним “Другим диханням”, що збирав найвідбірніших слухачів. Після Голосія такої музики у нас вже не грали. Так от, — зтягнувся Подолян, — ця пара почала вчашати в джаз-клуб, а згодом приїжджала на своєму авто тільки жінка. Її звали Вероніка Чекалюк. Вона була високою блондинкою до тридцяти років із тих жінок нової буржуазії, що ведуть світське життя і мають по кілька годин лекцій в університеті виключно для підтримки інтелектуальної форми та для легкого флірту із студентами й молодими викладачами. Такі жінки завжди створюють за собою шлейф заздрощів та пліток, що надають смислу їхньому забезпеченому й монотонному існуванню.

Так от, якось після неперевершеної гри Дениса Голосія Вероніка Чекалюк запросила його до свого столика і провела з ним увесь час до закриття клубу. Для всіх, хто знав Голосія, це стало новиною, адже він ніколи не захоплювався жінками аж так, щоб закохатися в багату й заміжню Вероніку Чекалюк, що кинула свого чоловіка, дитину і переселилася на квартиру до Голосія, яку він знімав у тому дворі, де ми стояли, на Чорній Грязі. З півроку чи навіть більше це була найщасливіша пара джаз-клубу, коли вони приїжджали на вечір і він грав для неї свої нечужані мелодії, а вона його захоплено слухала.

Та незабаром у житті Вероніки з’явилася серйозна суперниця — джазова співачка з Одеси Леся Полуведько, молодша за Вероніку на десять років, яка разом із саксофоністом стала окрасою клубу. Вероніка Чекалюк відчувала, що Леся Полуведько подобається Голосію, але вдавала, що між ними існують лише професійні стосунки.

Але одного разу Вероніка під час музичної перерви помітила, що не стало Голосія і Лесі Полуведько. Вона обійшла джаз-клуб, але їх не знайшла. І тоді вийшла на вулицю і в дворі, у кущах жасмину, побачила, як вони цілуються, забувши про все на світі. Вероніка підскочила до Голосія, розірвала на ньому сорочку, він відштовхнув її, вона впала в жасминовий кущ, а потім накинулася на Лесю Полуведько. Охоронці розтягнули їх, тоді Вероніка взяла себе в руки і відкликала Голосія вбік. Між ними відбулася розмова, яку чули охоронці.

— Для чого ти мене розбудив? — вигукнула Вероніка. — Я б спала собі у золоті й дорогих хуторах. У мене була дитина. У мене був чоловік. У мене було все. І я все це кинула заради тебе. А ти захопився цією джазовою повією, яка тебе просто використовує.

— Я не просив тебе робити ці жертви, — відповів Голосій. — Ти це вирішила сама. Ти робиш те, що хочеш, і я роблю те, що я хочу.

Після цього Голосій переселився на квартиру до Лесі Полуведько, а Вероніка Чекалюк жила на Чорній Грязі за рахунок того, що продавала свої коштовності й була репетитором іноземних мов. Щоб витруїти з серця саксофоніста, вона почала шукати собі чоловіка. Її часто бачили в ресторанах із різними чоловіками, але образа, заподіяна Голосієм, не проходила. І тоді вона вирішила розібратися з Полуведько.

Якось вона прийшла в джаз-клуб, у якому не була все літо, і покликала джазову співачку. Вони сіли за столиком, замовили вино і говорили ніби ні про що. Саме відкликали співачку, і поки вона десь ходила, Вероніка Чекалюк знову замовила вино і влила в бокали отрути собі і їй. Вона вирішила піти зі світу разом із суперницею, яка зіпсувала її життя. Та коли прийшла Полуведько, з'явився раптом Голосій, і Вероніка забула і про Лесю, і про те, для чого вона сюди прийшла, і почала говорити з Денисом. А Полуведько, що запідозрила якусь непевність у візиті своєї суперниці, вилила вино своє вино під стіл і замовила собі інше. Вероніка бачила, як у голосі Дениса з'явилася радість і туга. Їй здалося, що він стужився за нею, та Полуведько обняла Голосія, і Вероніка Чекалюк підняла бокала.

— Давай вип'ємо за вас!

Леся допила вино до дна. Вероніка швидким рухом перекинула бокал і почала прощатися.

Її знайшли недалеко від клубу. Вона була ще жива, та доки приїхала швидка допомога, доки забрала... Вероніка померла, не доїхавши до реанімації. Після того Голосій сильно змінився: став якимсь спустошеним і пошарпаним. Його кинула Леся Полуведько. Іноді його бачать на Хрещатику, де він у підземному переході з кількома лабухами збирає натовп, заробляючи на хліб.

А після смерті Вероніки Чекалюк на Подолі, під час місячного затемнення, починає звучати саксофон, ніби нічним містом блукає Голосій, і тоді з'являється висока тридцятилітня жінка, яка спокушує чоловіків, і кожен, хто з нею переспить, до ранку не доживає, бо зраджена чи недолюблена жінка несе в собі не хмільне вино, а смерть, і отрує всіх навколо себе.

Дощ стих. Сіріло. Подолян подивився в кошлате небо.

— Пора, — сказав, заводячи машину.

Вони виїхали на Велику Житомирську. Подолян вів машину обережно, був напружений і нервово розглядав вулицю. Біля Софійського собору вони повернули на Володимирську і трохи додали газу. І тоді знову пішов густий дощ. Двірники забігали по склу, стягуючи воду. І коли від оперного театру назустріч, наче велика чорна торпеда, вилетіла самотня нічна машина, у Подоляна раптом відмовило кермо і їх понесло по мокрому асфальту поперек дороги. Вони почули сильний удар, скрегіт металу і тужливу мелодію саксофона, яка віддалялася все далі й далі, далека й недосяжна для земного слуху.